

Traumaverwerking bij NT2-leerlingen blijft complex

'Realiseer je dat je een veilig eiland kan zijn'

Lesgeven aan getraumatiseerde kinderen is geen sinecure, zeker als ze de Nederlandse taal niet of niet goed beheersen. Kinderen uit oorlogsgebieden kampen vaak met een chronisch trauma, met alle gevolgen van dien. John de Jong van het Seminarium voor Orthopedagogiek van de Hogeschool Utrecht gaf leerkrachten die met deze problematiek te maken hebben een interactief college.

Leerkrachten, IB'ers en directeuren van verschillende PO-scholen in de kop van Noord-Holland waren op 13 februari in Den Helder bijeen om met elkaar te praten over het lesgeven aan getraumatiseerde NT2-kinderen. De Jong leidde de bijeenkomst, gaf achtergrondinformatie en tips en tricks. Na zijn introductie en het matchen van de verwachtingen van de deelnemers, vertelde De Jong over de werkwijze van de bijeen-

komst. Verschillende video's (onder meer over Adverse Childhood Experience (ACE)) maakten al het een en ander duidelijk. Bijvoorbeeld de relatie tussen de ACE-score en de levensloopverwachting. En dat het goed is om niet allereerst naar de stoornis van een kind te kijken, maar op zoek te gaan naar de bron en af te vragen of er wellicht sprake is van een trauma. Belangrijk was het uiteraard ook om te bekijken wanneer

sprake is van een trauma en wat een trauma eigenlijk is. De Jong gebruikt in de praktijk het boek 'Lesgeven aan getraumatiseerde kinderen' van Leony Coppens, Marthe Schneijderberg en Carina van Kregten (2016).

Veilig voelen

Belangrijk is het besef dat kinderen hun trauma's mee naar school nemen. 'Het is een plek waar ze zich veilig voelen', vertelde De Jong. 'Ook bij nieuwkomers zie je dat ze willen werken aan sociale competenties, maar ze hebben moeite om uit het overlevingsdenken te komen. Daar moeten wij ze bij helpen.' Toch is het ook goed om wat afstand te creëren als dat nodig is, want de trauma's van kinderen hebben ook invloed op onderwijzend

personeel. Een burn-out ligt mogelijk op de loer wanneer leerkrachten met te geringe tools, zich te verantwoordelijk voelen. Er is ook sprake van secundaire traumatische stress en uitputting van mededogen. 'Maar laat ze wel hun verhaal vertellen, al is dat ook een kwestie van kunnen en durven.'

Schoolplaatsing

Wat in Nederland nog moeizaam gaat, zijn de effecten van een trauma te koppelen aan een goede schoolplaatsing. Het is vooralsnog erg lastig om een getraumatiseerd kind qua cognitie op de juiste plek te zetten en tegelijkertijd voldoende ondersteuning te bieden. Ook haakt hulpverlening vaak af vanwege de taalbarrière, of ouders vinden het niet nodig. Ouders

zien de noodzaak niet of zijn zelf ook getraumatiseerd. De context van de ouders is nodig, maar: 'Je krijgt ze niet altijd mee. Een tip: concentreer je op het kind als ouders onbereikbaar zijn', vertelde De Jong. 'Realiseer je dat je een veilig eiland kan zijn.'

Herkenbaar

De blijken van herkenbaarheid gingen door de zaal bij het behandelen van zaken die lesgeven aan getraumatiseerde kinderen kan oproepen. Verwarring, frustratie, onderwaardering, boosheid en hulpeloosheid. De oplossing die De Jong aandroeg: traumasensitief lesgeven. Het gedrag van het kind begrijpen, kinderen veilig(er) laten voelen en een rol spelen bij het vergroten van de veerkracht, en steun zoeken en krijgen bij andere mensen die ook zo werken. Verder luisterde de zaal vooral naar wat de Jong te vertellen had, al werden er diverse praktijkvoorbeelden gedeeld. Dat alleen al was pure winst en werkte wellicht onbewust aan de verwerking van secundaire trauma's.

'Het Nederlandse onderwijssysteem is niet berekend op deze kinderen'

'Taal is een groot probleem. En veel getraumatiseerde kinderen hebben van hun ouders de instructie gekregen om niet over hun trauma te spreken'

(Isabel van 't Spijker, leerkracht van de NT2-klas van De Peppel in Middenmeer)

'Nederlands leren is essentieel'

Jaap van Beekum is teamleider van Schakel aan Zee, onderdeel van Scholen aan Zee in Den Helder. Op Schakel aan Zee wordt NT2-onderwijs gegeven, veelal aan kinderen met een trauma. 'Ze hebben allemaal een verhaal met uiteenlopende achtergronden.'

'Het gaat in de meeste gevallen om leerlingen met een hartverscheurende geschiedenis'

Nee, een rode draad kan Van Beekum niet ontdekken in het leerlingenbestand van Schakel aan Zee. 'Het varieert van alfabeten van 15 jaar tot goed opgeleide kinderen die alleen Nederlands moeten leren en dan zo door kunnen naar het havo of het vwo en alle niveaus die daar tussen liggen. Waar we veel waarde aan hechten en tijd aan besteden, is een goede intake. Essentieel is in alle gevallen om de leerlingen zo snel mogelijk Nederlands te leren.' Voor het geven van kwalitatief goed NT2-onderwijs is het team van Schakel aan Zee vorig jaar geschoold door ITTA uit Amsterdam en dat wordt dit jaar herhaald voor nieuwe collega's én voor collega's van andere scholen in de omgeving. 'Ook op andere scholen moet kennis zijn. Wij kunnen kinderen nooit afleveren met bijvoorbeeld niveau Nederlands mavo derde klas. Wel met een bepaald referentiekader, maar begeleiding blijft nodig', aldus Van Beekum.

Elke dag anders

Het gaat in de meeste gevallen om leerlingen met een hartverscheurende geschiedenis, maar voor de ene is de impact daarvan anders dan voor de ander. Van Beekum: 'En bij de een merk je dat in de klas dus ook op een andere manier dan bij de ander. Ook daarin is sprake van onderwijs op maat. We weten hoe we met deze kinderen moeten omgaan. De docenten zijn geschoold, ook in het trauma sensitief lesgeven, maar in de praktijk blijkt elke dag weer anders te zijn. Het is een kwestie van 'al doende leert men'.'

Het komt voor dat kinderen van de ene op de andere dag worden opgehaald door de immigratiedienst om te worden uitgezet. 'Dan worden ze 's nachts van hun bed gelicht en naar Ter Apel gebracht. Andere kinderen, die hier op school zitten, zijn daar vaak getuige van. Die zijn vervol-

gens dan ook een paar dagen van slag of verdwijnen naar een onbekende bestemming.' Uitzettingen en de verhalen van de kinderen hakken er geregeld diep in bij het docententeam.

Elke dag begint het team met een briefing. 'We bespreken de bijzonderheden en nemen gezamenlijk de dag door. 's Middags om kwart over drie drinken we samen een kop thee en delen we onze ervaringen, ook met een grap en een grof. Wat we meer doen dan andere scholen: we gaan er als team vaak op uit, om onze successen te vieren of om onze zorgen met elkaar te delen.' Er is meer dan gemiddeld oog voor de docenten en Van Beekum ziet en stelt dat het NT2-onderwijs een totaal andere tak van sport is. 'Het is een heftige en tegelijkertijd mooie uitdaging'.

Gepersonaliseerd leren

Maar hoe gaat het team van Schakel aan Zee om met de trauma's die deze kinderen hebben opgelopen? 'Gepersonaliseerd leren', geeft Van Beekum als antwoord. Dus: in hoge mate rekening houden met het kind. Zo hanteert

Schakel aan Zee weliswaar als regel 'geen jas aan en geen capuchon op in de klas', maar als iemand zich even wil terugtrekken en daar behoefte aan heeft, dan is het maar zo. 'Geef ze de ruimte en speel in op hun behoeften', geeft hij als tips.

Aan Schakel aan Zee zijn een tolk, een orthopedagoog en een vertrouwenspersoon verbonden. 'We sturen op vertrouwen en vertellen. Daarom staan kunst en tekenen hier ook hoog in het vaandel omdat het een manier is om zich te uiten. En ze willen spelen, sporten en lekker voetballen. Dat is iets wat ze soms door de omstandigheden hebben overgeslagen in hun leven.' Tegelijkertijd kent het team zijn plek.

'We zijn geen psychologen of hulpverleners, maar kunnen wel kijken wat onze leerlingen nodig hebben om hen vervolgens soms door te verwijzen. Inmiddels is een groot aantal leerlingen doorgestroomd naar het reguliere onderwijs. In de nabije toekomst willen we ook stages voor onze leerlingen gaan organiseren en meer aan beroepsoriënta-

tie doen. De uitdaging is om elk kind een mooie toekomst te geven, op welke plek in de wereld dan ook. Daar ligt de uitdaging voor Schakel aan Zee.'

'Het is een heftige en tegelijkertijd mooie uitdaging'

Jaap van Beekum
Teamleider van Schakel aan Zee, onderdeel van Scholen aan Zee in Den Helder.